

Cleveringa-lezingen in Canada

Mary Eggermont-Molenaar

Nadat prof. dr. R. P. Cleveringa op 26 november 1940 een rede hield waarin hij publiekelijk protesteerde tegen de maatregel van de Duitse bezetters om Joodse medewerkers aan de Leidse universiteit op non-actief te zetten, werd hij opgepakt en bracht hij 11 maanden in gevangenschap door. Na de oorlog werd zijn optreden herdacht door het houden van een jaarlijkse Cleveringa-lezing. Al spoedig werden deze lezingen in vele plaatsen binnen en buiten Nederland gehouden. Dit artikel geeft een beeld over de geschiedenis van de Cleveringa-lezingen in Canada die in 1986 een aanvang namen.

Trefwoorden: Rudolph Pabus Cleveringa; Nederland in the Tweede Wereldoorlog; Leiden; Cleveringa-lezingen in Canada; CAANS.

Inleiding

Op 26 november 1940 hield de Leidse jurist prof. dr. R.P. Cleveringa (1894-1980) een rede waarin hij protesteerde tegen de maatregel van de Duitse bezetter om zijn Joodse promotor en collega, prof. dr. E. M. Meijers, en andere Joodse medewerkers aan de universiteit, te ontslaan.¹ Zijn actie leverde Cleveringa bijna negen maanden gevangenisstraf op in het Scheveningse 'Oranjehotel'. Na de oorlog ontstond de gewoonte Cleveringa's rede jaarlijks te herdenken, in Leiden en in andere steden in Nederland en later ook in het buitenland.

In november 2015 werd in Calgary voor de dertigste maal een Cleveringa-lezing gehouden. Meestal wordt deze gehouden door een Leidse hoogleraar, die voor de gelegenheid naar Calgary komt of in de buurt is, of door een Leidse alumnus die daar woont. Sinds vier jaar gebeurt dit ook in Montreal en sinds twee jaar eveneens in Vancouver. In dit artikel wordt uitgelegd wie Cleveringa was,

¹ Met dank aan Henk Jan de Jonge voor het lezen van de eerste versie van dit artikel. Dit artikel is een bewerkte versie van een lezing voorgedragen op de CAANS-ACAEN jaarvergadering in Ottawa op 31 mei 2015.

waar zijn rede over ging en hoe de Cleveringa-lezingen ook in Canada ingang vonden.

Prof. dr. R.P. Cleveringa

Rudolph Pabus Cleveringa werd op 2 april 1894 in Appingedam geboren, waar later een plein naar hem is genoemd.² Toen hij vier jaar oud was verhuisden zijn ouders naar Heerenveen, waar zijn vader rechter werd en waar Rudolph bevriend raakte met Eelco van Kleffens (1894-1983), de latere minister van buitenlandse zaken. In Heerenveen volgde hij drie jaar HBS, gevolgd door twee jaar HBS in Leeuwarden, welk diploma hij aanvulde met het staatsexamen gymnasium. In 1913 ging hij in Leiden rechten studeren. Hier promoveerde hij in 1919 bij professor mr. dr. E.M. Meijers (1880-1954) op een proefschrift getiteld *De zakelijke werking der ontbindende voorwaarde*.

Na zijn promotie werd Cleveringa juridisch adviseur bij het Bureau voor de IJzer- en Staaldistributie en daarna, tot 1926, bedrijfsjurist bij de Koninklijke Nederlandse Stoomvaart Maatschappij (KNSM). In 1926 werd hij benoemd als rechter bij de rechtbank te Alkmaar, in welk jaar hij ook het standaardwerk *Het nieuwe zeerecht* publiceerde (Cleveringa 1927). In herziene uitgaven wordt dit boek nog steeds gepubliceerd (laatste herdruk 1966). In 1927 werd Cleveringa benoemd tot hoogleraar handels- en burgerlijk procesrecht bij de Rijksuniversiteit Leiden. Deze functie bekleedde hij – met uitzondering van de vijf oorlogsjaren – tot in 1958.

Cleveringa in de oorlog

Ten tijde van het binnenvallen van de Duitsers was Cleveringa decaan van de juridische faculteit. Al vanaf 10 mei 1940 hield hij een dagboek bij. Op 14 mei verscheurde hij het, maar diezelfde dag begon hij opnieuw. Van Holk en Schöffers, die dit dagboek in 1983 hebben uitgegeven, introduceren Cleveringa als een afstandelijke, politiek wereldvreemde intellectueel. Maar dit veranderde.

Op 29 september 1940 schrijft Cleveringa in zijn dagboek, dat bijna alle hoogleraren de petitie tegen de zogenaamde ariërverklaring hadden getekend. Deze verklaring had zijn Amsterdamse collega Paul Scholten (1875-1946) opgesteld. Als hoogleraar gold Scholten

als een van de meest principiële figuren. Op zijn initiatief kwam er een niet officieel college van overleg tot stand tussen de verschillende universiteiten

² Veel van dit artikel over Cleveringa en zijn rede is gebaseerd op De Jong (1972, IV, 730-746) en Van Holk & Schöffers (1983).

en hogescholen, en het was Scholten die aandrong op het zenden van een adres aan de Rijkscommissaris (oktober 1940), waarin werd verzocht af te zien van discriminerende maatregelen tegen joodse ambtenaren.³

Van de 73 Leidse hoogleraren weigerden aanvankelijk achttien de ariërverklaring te tekenen, onder wie Cleveringa (Idenburg 1978, 140). Niet tekenen leek echter geen zin te hebben; daarom werd er, ook door Cleveringa, toch maar getekend.⁴ De rest van zijn leven zou hij hier spijt van hebben. Al gauw, al in de week van 18 tot 23 november, werden de gevolgen van de ariërverklaring duidelijk. Er gingen geruchten over ontslagen van Joodse ambtenaren, op 23 november bleken die waar te zijn.

Cleveringa had met zijn collega B.M. Telders (1903-1945) afgesproken, dat, mocht Meijers inderdaad worden ontslagen, Cleveringa de studenten zou toespreken, dat wil zeggen, een publiek protest zou uitspreken.

“Laat mij het doen,” zei Telders, “ik ben ongetrouwd” (De Jong 1972, 738). Cleveringa weigerde: hij was decaan van de faculteit en zag het daarom als zijn taak. In zijn dagboek schrijft Cleveringa verder: “Wij hebben dit met een ‘zegt het voort’ onder alle studenten gebracht.” Uit zijn notities blijkt verder hoe hij ook als vader, echtgenoot en christen achter zijn besluit stond en de gevolgen daarvan goed inschatte.

Ik moet dit wel doen, als ik mijn plicht wil doen als decaan, maar mijn papieren zullen bij de Duitsers wel niet stijgen. Het is zeer wel mogelijk dat mijn vrijheid over enige dagen een voorlopig einde neemt. Als echtgenoot en vader: Het drukt me wegens Hiltje [zijn vrouw] en de kinderen, maar, ik moet voor de kinderen zorgen en dit houdt in, dat ik hun geen naam mag nalaten die bezoedeld is. Als Christen, ik moet klaarblijkelijk ook mijn kruis opnemen [...]. Ik vraag me soms wanhopig af, waarom ik dit allemaal te verwerken krijg. (De Jong 1972, 739)

Zijn vrouw Hiltje had tegen hem gezegd: “Ze nemen je vast, maar als je denkt dat dit je plicht is [...]” En dat dacht hij. Op dinsdag 26 november 1940 ging hij eerst naar zijn promotor en vaderlijke vriend Meijers, die inmiddels zijn ontslagbrief, een “onooglijk gestencild briefje”, had ontvangen. Cleveringa wandelde daarna naar de academie aan het Leidse Rapenburg. Onderweg hoorde hij dat de Technische Hogeschool in Delft was gesloten wegens staking van de studenten.

³ Zie: <https://rechtstheologie.wordpress.com/over-paul-scholten/> en Peletier (1979). Scholten is na de oorlog tijdens een reis naar Canada aan boord van de M.S. Delftdijk gestorven. Hij is in Hamilton, Ontario, begraven. Zijn dochter Bodine, die hij daar had willen bezoeken, stierf in 2005 op 93-jarige leeftijd.

⁴ Meer hierover in De Jong (1972 IV, 737).

Omdat in de academie de gewone collegezalen te klein waren, besloot Cleveringa zijn toespraak in het Groot Auditorium te houden. Hij begon met: “Ik treed hier vandaag voor u op een uur waarop gij gewoon waart een ander voor u te zien: ... Meijers.”⁵

Toen Cleveringa was uitgesproken kreeg hij een langdurig applaus; terwijl hij de zaal uitliep werd het Wilhelmus ingezet. Al de volgende morgen werd hij gearresteerd. Er stond een man, in burgerkleding, met een dik nijdig postuur en een paar Mussolini-kaken in de hal van zijn huis, die hem vroeg of hij Cleveringa was en hem vervolgens mededeelde: “*Im Namen der Sicherheitspolizei nehme ich Sie fest*” (Van Holk & Schöffner 1983, 27).

In Den Haag, in het gebouw van het Ministerie van Koloniën, kreeg hij een ruwe bulderspeech over zich heen. Daarna schijnt hij zijn ondervragers enigszins uit het lood te hebben geslagen door hun een college te geven over de rechten en plichten van een bezetter. Cleveringa, die ergens in zijn dagboek schrijft, dat hij het liefste thuis was – “ik ken geen heerlijker gevoelens dan wanneer Hiltje en ik zonder anderen samen zijn in de vrije beslotenheid van ons beider woning” – verdween voor bijna negen maanden naar het ‘Oranjehotel’ in Scheveningen. In 1944 werd hij opnieuw gevangen genomen,⁶ maar dat was meer een geval van op een verkeerd tijdstip op de verkeerde plaats (nota bene zijn eigen huis) bivakkeren.

Cleveringa’s dagboeken, een over de periode in Scheveningen (van 27 november 1940 tot 7 augustus 1941) en een over die in Vught (van 4 januari tot 22 juli 1944), zijn te vinden in Van Holk & Schöffner (1983).

Cleveringa na de oorlog

Cleveringa overleefde de oorlog en werd promotor van 33 studenten. De bekendste onder hen was Winston Churchill, die hij op 10 mei 1946 met het eredoctoraat bekleedde. Op 8 april 1953 ontving Cleveringa de *Medal of Freedom* voor zijn verzetswerk. Hoewel een hoogleraar indertijd doorgaans aanbleef tot zijn 70ste, ging hij in 1958 vroegtijdig met emeritaat. Hij werd rechter-plaatsvervanger in Den Haag en lid van de Raad van State tot 1963, waarna hij staatsraad in buitengewone dienst werd. Cleveringa overleed in 1980 op 86-jarige leeftijd. Zijn collega Telders zat overigens vanaf december 1940 gevangen, eerst

⁵ De hele toespraak is online te lezen via

<http://www.wetenschapsagenda.leidenuniv.nl/index.php3-m=2&c=137.htm>.

⁶ Hij werd dit maal als gijzelaar opgesloten in Vught. In augustus 1944 werd hij lid van het College van vertrouwensmannen, dat vanaf de bevrijding tot de terugkomst van de regering in Nederland als haar vertegenwoordiger zou moeten optreden.

in de gevangenis te Schevingen, daarna in het concentratiekamp Buchen-wald en ten slotte in Bergen-Belsen. Daar is hij in februari 1945 overleden (Schöffner 1989).

In 2004 werd Cleveringa door de lezers van het Leids universiteitsblad *Mare* gekozen tot “de grootste universitaire Leidenaar”, vóór Christiaan Huygens en vóór Johan Rudolph Thorbecke.

Afbeelding 1: Rudolph Pabus Cleveringa (1894-1980). Buste door Eja Siepman van den Berg (1981). Academiegebouw Leiden. Foto: Vysotsky. Bron: [Wikipedia](#).

Barge en Van Holk

Op 26 november 2014 onthulde rector magnificus prof. dr. Carel Stolker gevelstenen aan de huizen van L.J. van Holk (1893-1982), hoogleraar in de wijsgerige ethiek, en van J.A.J. Barge (1884-1952), hoogleraar anatomie en embryologie. Ook zij hielden op 26 november 1940 protestredes voor hun studenten. Jan Barendsen schrijft over hen:

Barge's protest – een vernietigende analyse van de Duitse zgn. Rassen-theorie – heeft eerst later en op beperktere schaal bekendheid verkregen. Vrijwel onbekend echter zijn gebleven de bewoordingen waarmee Van Holk

de daad van de Duitsers heeft gehegeld. Zijn protest stond niet op schrift en geschiedde geïmproviseerd, maar een van zijn studenten – Mien van Benthem Jutting, die later bij Van Holk is gepromoveerd – heeft na afloop zijn woorden genoteerd.⁷

Haar handgeschreven verslag werd bij de bovengenoemde plechtigheid [26 nov. 2014] door dr. W.B. Drees (evenals Van Holk hoogleraar in de godsdienstwijsbegeerte) voorgelezen. (Barendsen 2015, 14-15)

De gedenksteen voor Cleveringa kwam in de tuin van zijn voormalige huis aan de Rijnsburgerweg te staan. Op 26 november 2015 werd in Leiden een postzegel gepresenteerd, ontworpen door de Leidse ontwerper Frans Hemelop; hiermee, en met de lezenaar ter herinnering aan de protestredes die bij de ingang van het Academieggebouw werd geplaatst, worden alle drie de protestredenaars nog eens geëerd.

Afbeelding 2. Postzegel ter herdenking van de drie protestredenaars. Bron: unity.nu.

⁷ Bedoeld is Wilhelmina Catharina Sabine (Mien) van Benthem Jutting (1920-2010). Zij heeft als toehoorder van Van Holks toespraak verslag gedaan, en de tekst gepubliceerd in *Mare*, Leids universitair weekblad, november 1982. Van Holk sprak in een kleinere zaal van de academie. De tekst van Van Holks toespraak staat ook in Idenburg (1978, 143-144). Voor soortgelijke protesten in Utrecht, de Universiteit van Amsterdam en Wageningen, zie Idenburg (1978, 146).

Cleveringa-lezingen

Al vanaf kort na de oorlog organiseren het Leids Universiteits Fonds (LUF) en de Stichting Pro Civitate op 26 november universitaire herdenkingen. “De formule was even origineel als eenvoudig: een student uit Leiden deed verslag van wat er in Leiden zoal gebeurde en een hoogleraar of docent hield een voordracht over zijn vakgebied” (Schuyt & Sluiter 2010, 17). Evenwel, tegen het eind van de jaren zestig werd door studenten getwijfeld aan het nut van herdenken en de jaarlijkse Cleveringa-rede in Leiden. “Een hevige en vaak emotionele discussie over het voortbestaan van een traditie” volgde. De traditie werd daarna gered door de instelling van de Cleveringa-leerstoel in 1970. De bekleder van deze stoel houdt op 26 november een inaugurale rede, zodat op deze manier de traditie van de Cleveringa-rede in Leiden in stand kon blijven (Schuyt & Sluiter 2010, 17, 24, 25).

Cleveringa in Calgary, Montreal en Vancouver

Cleveringa zal in Leiden denklijk en hopelijk nooit worden vergeten, maar ook buiten de Leidse dreven zal dat niet spoedig het geval zijn. Volgens Schuyt & Sluiter (2010, 16) vonden al in 1948 op veertien plaatsen in Nederland herdenkingsredes over Cleveringa’s optreden plaats. Wat het buitenland betreft, Jan Barendsen, neef van een van Cleveringa’s schoonzoons, die jarenlang op verschillende plaatsen de herdenkingen organiseerde, liet me weten al in 1956 in Genève zo’n herdenking te hebben bijgewoond. Het blad voor Leidse alumni *Leidraad* van najaar 2015 laat zien dat er in dat jaar op veertien plaatsen in Nederland en op 22 plaatsen in het buitenland, van Bern tot Brussel, van Tokyo tot Washington, Cleveringa-lezingen worden gehouden. Op veel plaatsen zal ook het plezier van de ontmoeting tussen alumni, al dan niet Leids, bijdragen tot de populariteit van de Cleveringa-lezingen.

Het verschijnsel ‘Cleveringa in Canada’, zoals het zich ontwikkelde in Calgary, had zijn oorsprong eigenlijk al in november 1979. Wij verhuisden in dat jaar van Leiden naar Nijmegen en werden in november van datzelfde jaar voor de Cleveringa-lezing uitgenodigd door Jan Barendsen, voorzitter van het 26 novembercomité aldaar. Het was een inspirerende avond, en dat waren ook de volgende Cleveringa-bijeenkomsten daar. Cleveringa’s optreden werd belicht, er werd gesproken over solidariteit en standvastigheid, en dan volgde een lezing, zeg maar ook al recht van het Rapenburg.

In 1986 emigreerde ik met mijn gezin naar Calgary. Voordat we vertrokken, raadde Barendsen me aan bij het kantoor van het Leids Universiteits Fonds langs te gaan met de vraag of er ook Cleveringa-lezingen in Canada werden gehouden. “Nee,” zei men, “maar als jij het wilt organiseren” Zo kwam ik in 1986 in Calgary aan met een lijst namen van Leidse alumni. Nadat de verhuisdozen

waren uitgekapt belde ik de familie Quartero, de eerste op de lijst, en werd meteen hartelijk uitgenodigd. Tijdens dit bezoek kreeg ik meer namen en daarna ook telefoontjes.

“Mijn man heeft in Delft gestudeerd, is Joods en wat jammer dat wij niet mogen komen.”

“Mijn huisarts heeft in Amsterdam gestudeerd, wat jammer, hij hoorde hiervan en ...”

Ik besloot dat alle Nederlandse en Vlaamse alumni, ook die van hogescholen, mochten komen en vroeg niet naar een bul. Er zijn ten slotte allerlei redenen waarom mensen soms hun studie niet kunnen afmaken, maar iets horen over Cleveringa's optreden, iets horen over opkomen voor je medemens, is ook van belang voor uitvallers of niet-Leidse alumni.

De inrichting van de avond organiseerde ik naar Nijmeegs model: borrel, diner en dan de sprekers. Wat de toehoorders betrof, veel Nederlandse, en later ook Vlaamse, alumni, ontmoetten elkaar op die avond voor de eerste keer. Het enige dat men niet leuk vond was, dat zo'n herdenking maar eenmaal per jaar werd gehouden.

Daar kwam gauw een eind aan, in zekere zin. Niet heel lang daarna vroeg de toenmalige CAANS-presidente Hermina Joldersma wat ze moest doen met een verzoek van Vestdijkbiograaf Hans Visser.⁸ Ik belde hem op. Hij zei dat hij in Banff een scheikundig congres kwam bijwonen en van de gelegenheid gebruik wilde maken om in Calgary een lezing te houden over Simon Vestdijk.

Bij gebrek aan internet in 1987 belde ik alle alumni/toehoorders op en stelde hen van Vissers aanstaande lezing op de hoogte. Iedereen kwam. Vooraf at ik met Visser op de universiteit. Toen er weer een gegadigde kwam om een CAANS-lezing te houden, nodigde ik alle toehoorders uit om ook bij die gelegenheid te komen borrelen en eten; op eigen kosten, dat wel. Zo worden behalve de Cleveringa- ook de CAANS-lezingen altijd voorafgegaan door borrel en diner.

Calgary

In principe stuurt het LUF ieder jaar een hoogleraar. Die mag je niet zelf uitkiezen, maar je mag wel een voorkeur uitspreken. In het begin vroeg ik niemand aan, maar nodigde ik oud-Leidenaren die aan de Universiteit van Calgary of hier in de buurt in de olie werkten uit om de Cleveringa-lezing te houden. Toen dit veld was afgegraasd, begon het LUF op mijn verzoek ook professoren of docenten naar Calgary te sturen, die dan een wetenschappelijke lezing hielden.

⁸ CAANS staat voor *Canadian Association for the Advancement of Netherlandic Studies* (<http://caans-acaen.ca/>).

Voordat de lezing begint, worden in principe enige woorden gewijd aan Cleveringa en zijn optreden, en houdt een student-spreker gedurende een kwartier een voordracht over een hem of haar moverend onderwerp uit de studentenwereld. Dit laatste is niet ieder jaar gelukt, maar hier kan ik, behalve het thema ‘studeren in Leiden’ of waar dan ook, toch wel een aantal onderwerpen noemen waarover studenten spraken: het genot van de O.V.-jaarkaart, een jaarclub in een leuke boot, de M.F.L.S., creatief budgetteren (ouders en grootouders in de zaal werden aangemoedigd hun (klein)kroost hogere toelagen te geven), studeren als kind van een gastarbeider, en man/vrouw-verhoudingen in Canada.

Een heel leuke ‘student-spreker’ was Max Polak, rechter te Montreal. Die moest eens in november voor zaken in Calgary zijn. Hij vulde zijn gegevens en die van zijn vrouw Céline in voor de deelnemerslijst, en voegde hieraan toe, dat hij ooit bij professor Cleveringa examen had gedaan en was gezakt. Hij vervolgde met “Wil je nog meer weten?” Ja, ik wilde weten of hij ondanks zijn leeftijd, toen 78, de student-spreker wilde zijn. En zo gebeurde. Polak legde de Calgarianen uit, dat hij zich indertijd als student had voorgenomen, net als prof. dr. E.M. Meijers, voor zijn 21ste zijn bul te halen. Dat voornemen moet Cleveringa ter ore zijn gekomen, zei Polak spijtig. Want die begon hem over het jtrecht te examineren, een onderwerp dat geen rechtenstudent de moeite waard vond om te bekijken. Polak was dus gezakt en Cleveringa had hem fijntjes gevraagd terug te komen “als u 21 bent”.

Na Polaks succesvolle optreden spraken meer oud-studenten over hun studententijd of over wat hun alma mater in Delft of Utrecht tijdens de bezetting had gedaan. Vaak vroegen de aanwezigen de hoogleraar- of docent-spreker uit Leiden, of hij of zij niet eens terug wilde komen. Ik zei dan tegen die spreker: “Dat kan in het kader van een CAANS-reis, maar dan moet u, of je, meer steden aandoen.” En zo kwam het dat de CAANS-chapters in Vancouver, Toronto en Montreal kennis maakten met Ludo Jongen, Piet van Sterkenburg en Gerard Termorshuizen, en in 2016 zal Peter van Zonneveld een tour maken. Van Sterkenburg vond die CAANS-rondreis zo leuk, dat hij Cees Fasseur als een volgende gegadigde suggereerde.

Tot voor een paar jaar was Calgary de enige plaats waar de Cleveringa-herdenking plaats vond. Daar kwam in 2011 verandering in, toen de criminologe Jo-Anne Wemmers in Montreal kwam wonen en werken. Al gauw deden we samen, wat wilde zeggen dat we allebei een voorkeur voor dezelfde spreker kenbaar maakten bij het LUF. Ik was eens bij het LUF in Leiden en men vroeg toen hoe het kwam dat we allebei een voorkeur voor dezelfde persoon hadden aangegeven. Maar men zag het voordeel van de uitzending van één spreker naar twee steden wel in.

In 2014 ging het weer anders. Om te beginnen werd in dat jaar voor het eerst ook een Cleveringa-herdenking gehouden in Vancouver. Organisatrice daar was (en is) Annette Dorrepaal, Leidse alumna, die ook altijd het aanzoeken van CAANS-sprekers op zich neemt. Het LUF besloot dat jaar echter nog beter te gaan kijken welke Leidenaar, professor of wetenschappelijke medewerker, waar in de buurt is. Dat lukte het LUF wonderwel, en daarom hadden Calgary, Montreal en Vancouver dat jaar ieder een andere spreker. De dertigste Cleveringa-lezing in Calgary werd gehouden door de rector-magnificus van de Universiteit Leiden, Prof. Dr. Carel Stolker die ook Vancouver en Montreal aandeed.

Cleveringa's optreden in november 1940, en dat van zijn collega's Van Holk en Barge verdienen tot in lengte van dagen te worden gememoreerd. Universiteiten als die van Amsterdam, Delft, Utrecht en misschien nog andere zouden aan deze herdenkingen een voorbeeld kunnen nemen.

Appendix

Hieronder volgt een overzicht (1986-2015) van de eerste dertig Cleveringa-sprekers in Calgary. De cursieve namen zijn die van sprekers die later ook de CAANS-ronde door Canada hebben gemaakt.

1986 Henk ter Keurs	1996 Karel Birkman	2006 Arthur Verhoogt
1987 Leen Paul	1997 Henk Stam	2007 <i>Gerard</i>
1988 Jos Eggermont	1998 Maarten Egeler	<i>Termorshuizen</i>
1989 Bap Quartero	1999 Anton Colijn	2008 Henk Jan de Jonge
1990 Marcel Kramer	2000 Hans Franken	2009 Jeroen Stil
1991 Hans Vogel	2001 Wilt Idema	2010 Kees Schuyt
1992 Haijo Westra	2002 Wim van den Doel	2011 Chris Heesakkers
1993 Rob Kroes	2003 <i>Piet van Sterkenburg</i>	2012 Marlen Dane
1994 Max Coppes	2004 Gerald & Liz Oetelaar	2013 <i>Peter van Zonneveld</i>
1995 Henk ter Keurs	2005 <i>Ludo Jongen</i>	2014 Thomas Bäck
		2015 Carel Stolker

Referenties

- Barendsen, Jan. 2015. Van Holk, een moedig Remonstrant. *AdRem, Remonstrants maandblad*, November, 14-15.
- Cleveringa, Rudolph Pabus. 1927. *Het nieuwe zeerecht*. Zwolle: Tjeenk Willink.
- De Jong, Loe. 1972. *Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog. Deel IV, mei '40-maart '41*. Den Haag: Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie/Staatsuitgeverij.
- Idenburg, Petrus Johannes. 1978. *De Leidse universiteit, 1928-1946*. Leiden/Den Haag: Universitaire Pers.

- Peletier, W.M. 1979. Scholten, Paulus (1875-1946). In *Biografisch Woordenboek van Nederland*. Den Haag: ING. resources.huygens.knaw.nl/bwn1880-2000/lemmata/bwn1/scholten (laatst gewijzigd 12-11-2013).
- Schöffer, Ivo. 1989. Telders, Benjamin Marius (1903-1945). In *Biografisch Woordenboek van Nederland*. Den Haag: ING. resources.huygens.knaw.nl/bwn1880-2000/lemmata/bwn3/telders (laatst gewijzigd 12-11-2013).
- Schuyt, Kees & Ineke Sluiter, red. 2010. *Cleveringa's koffer: Recht, vrijheid en verantwoordelijkheid*. Leiden: University Press.
- Van Holk, L.E. & Ivo Schöffer. 1983. *Gedenkschriften van Prof. Mr. R. P. Cleveringa betreffende zijn gevangenschap in 1940-1941 en 1944*. Leiden: Brill / Universitaire Pers.

Over de auteur

Mary Eggermont-Molenaar (1945-) werd geboren in Haarlem en woonde vervolgens in Hoorn, Leiden, Los Angeles, Nijmegen en sinds 1986 in de Canadese stad Calgary. Aan haar opleiding Nederlands Recht had ze daar niet veel. Ze werd vertaalster, auteur van tot nu toe zeven boeken, CAANS *speakers' convenor* en redactrice van de CAANS Newsletter. In 2015 organiseerde ze namens het Leids Universiteits Fonds voor de 30e maal de Cleveringa-herdenking.

Naast artikelen in *Rechter Tie-Nieuwsbrief* en *Euskara*, het jaarblad van de Academie voor de Baskische taal, publiceerde ze ongeveer zestig artikelen in juridische en anthropologische tijdschriften.

Auteur's contact: memo45@shaw.ca.

Cleveringa lectures in Canada

On November 26, 1940, Leiden University professor R.P. Cleveringa delivered a speech in which he protested the resignation, forced by the German occupiers, of professor E.M. Meijers and other Jewish professors. The next day he was arrested and imprisoned for eleven months. After the war Leiden University started to commemorate his courage with an annual Cleveringa lecture on November 26. Soon this lecture was also held in many places in and outside the Netherlands. This article describes the history of the Cleveringa lectures in Canada, which started in 1986.

Les conférences Cleveringa au Canada

Le 26 novembre 1940, R.P. Cleveringa, professeur à l'Université de Leyde, prononça un discours où il protesta contre la démission, forcée par l'occupant allemand, du professeur E.M. Meijers et d'autres professeurs juifs. Le lendemain, il fut arrêté et emprisonné pendant onze mois. Après la guerre, l'Université de Leyde commença à commémorer son courage en

instituant une conférence en son nom, donnée chaque année le 26 novembre. Bientôt, cette coutume fut imitée dans maints endroits, aux Pays-Bas et au-delà. Le présent article décrit l'histoire des conférences Cleveringa au Canada, qui ont commencé en 1986.